

จริยธรรม

ในการประกอบวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษา

Professional Ethics of School Administrators

เหมาะสำหรับ :

- ผู้ประกอบวิชาชีพครู
- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารการศึกษา
- ศึกษานิเทศก์
- อาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- ผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจारी

จรรยาบรรณ
ในการประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา
Professional Ethics of School Administrators

จริยธรรม
ในการประกอบวิชาชีพ
ผู้บริหารสถานศึกษา
Professional Ethics of School
Administrators

เหมาะสำหรับ:

- ผู้ประกอบวิชาชีพครู
- ผู้บริหารสถานศึกษา
- ผู้บริหารการศึกษา
- ศึกษาพิเศษ
- อาจารย์และนักศึกษา
ระดับปริญญาโท-เอก
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
- ผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจารี

จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้เขียน: รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी

ISBN (e-book): 978-616-626-957-4

พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2568

จำนวนหน้า: 196 หน้า

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

จัดพิมพ์โดย:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ ภาณุจारी
27 ซอยเพชรเกษม 48 แยก 31 ถนนเพชรเกษม
แขวงบางด้วน เขตภาษีเจริญ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
10160 โทร. 08 6406 9016

ราคา: 189 บาท

คำนำ

หนังสือเรื่อง “**จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา**” เล่มนี้ เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ศึกษาวิเคราะห์ อาจารย์และนักศึกษาระดับปริญญาโท-เอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้ศึกษาเรียนรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาของตนได้

ในหนังสือเล่มนี้ มีประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งแบ่งออกได้ 7 บท ได้แก่ (1) แนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนา (2) ข้อกำหนดและปัจจัยทางจริยธรรม (3) หลักธรรมาภิบาลและความซื่อสัตย์สุจริต (4) คุณธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา (5) ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านคุณธรรมและจริยธรรม (6) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ และ (7) การทบทวนข้อกำหนดตามกฎหมายจริยธรรม

การศึกษาเรียนรู้เรื่อง “**จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา**” และนำมาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นประโยชน์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษาและรักษาไว้ซึ่งเกียรติภูมิของวิชาชีพ

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นแหล่งแห่งความรู้หรือสารสนเทศด้านการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ จริยธรรมในการประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาและผู้สนใจทั่วไป

สุวิทย์ ภาณุจारी
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา
วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

สารบัญ

คำนำ สารบัญ	หน้า ค ง
บทที่ 1 แนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนา	1
1.1 ความนำ	1
1.2 แนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญา	2
1.2.1 ความหมายของปรัชญา	2
1.2.2 เป้าหมายของปรัชญา	3
1.2.3 สาขาหลักของปรัชญา	3
1.2.4 ความสำคัญของปรัชญา	4
1.2.5 ตัวอย่างนักปรัชญาที่มีชื่อเสียง	5
1.2.6 ปรัชญาที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา	7
1.2.7 วิธีการทางปรัชญาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม	18
1.2.8 ความสำคัญของแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญา	22
1.3 แนวคิด หลักการ และวิธีการทางศาสนา	23
1.3.1 ศาสนาพุทธ	23
1.3.2 ศาสนาคริสต์	40
1.3.3 ศาสนาอิสลาม	40
1.4 ประโยชน์ของการศึกษาแนวคิด หลักการและวิธีการทางปรัชญาและศาสนา	42
1.5 แนวทางการนำแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนาไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา	43
1.6 สรุปท้ายบท	44
บทที่ 2 ข้อกำหนดและปัจจัยทางจริยธรรม	45
2.1 ความนำ	45
2.2 ข้อกำหนดและปัจจัยทางจริยธรรม	45
2.3 ความสำคัญของข้อกำหนดและปัจจัยทางจริยธรรม	49
2.3.1 ส่งเสริมคุณภาพการศึกษา	49
2.3.2 สร้างความน่าเชื่อถือต่อองค์กร	49
2.3.3 ส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในองค์กร	50

2.3.4	เป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้เรียน	50
2.3.5	รักษาชื่อเสียงของวิชาชีพ	50
2.4	การออกแบบและกำหนดปัจจัยด้านจริยธรรมในงาน	50
2.4.1	ขั้นตอนการออกแบบและกำหนดปัจจัยด้านจริยธรรมในงาน	51
2.4.2	ปัจจัยด้านจริยธรรมที่ควรพิจารณา	51
2.4.3	ผลลัพธ์	52
2.5	สรุปท้ายบท	52
บทที่ 3	หลักธรรมาภิบาลและความซื่อสัตย์สุจริต	53
3.1	ความนำ	53
3.2	หลักธรรมาภิบาล	53
3.2.1	ความหมาย	53
3.2.2	องค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาล	54
3.2.3	แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา	59
3.3	ความซื่อสัตย์สุจริต	66
3.3.1	ความหมาย	66
3.3.2	ความสำคัญของความซื่อสัตย์สุจริต	67
3.3.3	แนวทางการพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต	68
3.3.4	ตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงความซื่อสัตย์สุจริตของผู้บริหารสถานศึกษา	69
3.3.5	การส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริตในองค์กร	70
3.3.6	ตัวอย่างกิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรมในสถานศึกษา	71
3.4	ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับความซื่อสัตย์สุจริตของผู้บริหาร	72
3.5	สรุปท้ายบท	74
บทที่ 4	คุณธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา	75
4.1	ความนำ	75
4.2	ความหมายของคุณธรรม	75
4.3	คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	75
4.4	ความสำคัญของคุณธรรม	87
4.5	การพัฒนาด้านของผู้บริหารสถานศึกษา	88
4.6	ความสำคัญของการพัฒนาด้านคุณธรรม	90
4.7	การประยุกต์ใช้คุณธรรมเพื่อการบริหารงานและคน	91
4.8	สรุปท้ายบท	93

บทที่ 5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขด้านคุณธรรมและจริยธรรม	94
5.1 ความนำ	94
5.2 ปัญหาด้านคุณธรรมและจริยธรรม	94
5.2.1 ปัญหาที่เกิดจากผู้บริหาร	94
5.2.2 ปัญหาที่เกิดจากครู	101
5.2.3 ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียน	104
5.3 แนวทางการแก้ไขปัญหา	108
5.3.1 ปัญหาที่เกิดจากผู้บริหาร	108
5.3.2 ปัญหาที่เกิดจากครู	110
5.3.3 ปัญหาที่เกิดจากผู้เรียน	112
5.3.4 ความสำคัญของการแก้ไขปัญหา	113
5.4 สรุปท้ายบท	120
 บทที่ 6 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ	 121
6.1 ความนำ	121
6.2 ความหมายของสมรรถนะของผู้บริหาร	121
6.3 มาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา	122
6.3.1 มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ	122
6.3.2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน	122
6.3.3 มาตรฐานการปฏิบัติตนหรือจรรยาบรรณของ วิชาชีพ	123
6.4 กรอบสมรรถนะ	124
6.4.1 การพัฒนาวิชาชีพ	124
6.4.2 ความเป็นผู้นำทางวิชาการ	125
6.4.3 การบริหารสถานศึกษา	125
6.4.4 หลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการ เรียนรู้	126
6.4.5 กิจการและกิจกรรมผู้เรียน	126
6.4.6 การประกันคุณภาพการศึกษา	126
6.4.7 คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ	127
6.5 ความสำคัญของสมรรถนะ	127
6.6 แนวทางการพัฒนาสมรรถนะ	128
6.6.1 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพของ ผู้บริหารสถานศึกษา	128
6.6.2 เข้าร่วมอบรมพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษา	128
6.6.3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้บริหารสถานศึกษาอื่น ๆ	129
6.6.4 พัฒนางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา	129

6.6.5	นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา	130
6.7	ตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงสมรรถนะของผู้บริหาร	130
6.7.1	ผู้บริหารสถานศึกษาวางแผนการบริหารสถานศึกษาโดยมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย	130
6.7.2	ผู้บริหารสถานศึกษาตัดสินใจอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น	131
6.7.3	ผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษาที่ชัดเจน	132
6.8	แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหาร	133
6.8.1	การศึกษาด้วยตนเอง	133
6.8.2	การเข้าร่วมอบรม	135
6.8.3	การพัฒนางาน	137
6.8.4	การพัฒนาตนเอง	140
6.8.5	การขอคำปรึกษา	143
6.8.6	การสร้างเครือข่าย	147
6.8.7	การสะท้อนความคิด	149
6.8.8	การแสวงหาโอกาสในการพัฒนา	151
6.8.9	การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	153
6.8.10	การมีวินัย	155
6.9	ตัวอย่างกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้	158
6.10	ผลลัพธ์ที่คาดหวัง	161
6.11	สรุปท้ายบท	162
บทที่ 7	การทบทวนข้อกำหนดตามกฎหมายจริยธรรม	163
7.1	ความนำ	163
7.2	ข้อกำหนดตามกฎหมายจริยธรรม	163
7.2.1	ความหมายของกฎหมายจริยธรรม	164
7.2.2	วัตถุประสงค์	164
7.2.3	หลักการสำคัญ	164
7.2.4	ตัวอย่างกฎหมายจริยธรรม	164
7.2.5	ตัวอย่างการปฏิบัติตามกฎหมายจริยธรรม	167
7.2.6	ขอบเขตกฎหมายจริยธรรม	169
7.2.7	บทลงโทษ	170
7.3	การทบทวนข้อกำหนดตามกฎหมายจริยธรรม	170
7.3.1	ประเด็นสำคัญที่ต้องทบทวน	170
7.3.2	กฎหมายจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง	172

7.4 สรุปท้ายบท	184
บรรณานุกรม	185
ประวัติผู้เขียน	188

บทที่ 1

แนวคิด หลักการ และวิธีการ ทางปรัชญาและศาสนา

1.1 ความนำ

การศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนา เปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างจริยธรรม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น ในบทนี้ จะนำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนา 4 ประเด็น ได้แก่ (1) แนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญา (2) แนวคิด หลักการ และวิธีการทางศาสนา (3) ประโยชน์ของการศึกษาแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนา และ (4) แนวทางการนำแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญาและศาสนาไปใช้ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.2 แนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญา

แนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญานั้นเปรียบเสมือนเข็มทิศที่นำทางให้เราเข้าใจโลกและชีวิตได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การศึกษา การทำงาน หรือแม้แต่การดำเนินชีวิตส่วนตัว ในส่วนนี้จะนำเสนอ ความหมายของปรัชญา, เป้าหมายของปรัชญา, สาขาหลักของปรัชญา, ความสำคัญของปรัชญา, ตัวอย่างนักปรัชญาที่มีชื่อเสียง, ปรัชญาที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา, วิธีการทางปรัชญาเพื่อเสริมสร้างจริยธรรม และ ความสำคัญของแนวคิด หลักการ และวิธีการทางปรัชญา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 ความหมายของปรัชญา

คำว่า “ปรัชญา” (ปรัตยา, ปรัตยะยา) มีที่มาจากภาษาสันสกฤต อังกฤษ และกรีก เป็นคำที่ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปัญญา” โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(1) คำว่า “ปรัชญา” มาจากคำสันสกฤตว่า “ปร” แปลว่า รอบ, ประเสริฐ กับคำว่า “ชญา” แปลว่า รู้, เข้าใจ เมื่อรวมสองคำเข้าด้วยกันแล้ว ปรัชญาจึงหมายถึง ความรู้รอบโดยทั่วไป, ความรู้อย่างแท้จริง, ความรู้อันประเสริฐ, ความรอบรู้อันเกิดจากการเรียนและการคิด, วิชาที่ว่าด้วยหลักความรู้และความจริง

(2) คำว่า “ปรัชญา” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Philosophy” ซึ่งมีความหมายว่า love of wisdom โดยมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกสองคำ คือคำว่า Philos (loving or dear) ซึ่งแปลว่า ความรัก, ความเลื่อมใส, ความสนใจ และคำว่า Sophia (wisdom or knowledge) ซึ่งแปลว่า ปัญญา, ความรู้วิชาการ เมื่อรวมสองคำเข้าด้วยกันแล้ว ปรัชญาจึงหมายถึง ความรักในปัญญา, ความรักในความรู้, ความรักในวิชาการ (Wikipedia, 2023)

(3) คำว่า “ปรัชญา” ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปัญญา” ซึ่งแปลว่า ความรู้ หรือความรอบรู้

(4) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ให้ความหมายว่า ปรัชญา หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยหลักแห่งความรู้และความจริง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 714)

นอกจากนี้ นักปรัชญาชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของ ปรัชญาว่า “ปรัชญา” หมายถึง การศึกษาความจริงที่ลึกซึ้งและหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการดำรงอยู่ ความรู้ คุณธรรม และการคิดอย่างมีเหตุผล ปรัชญามุ่งหวังที่จะทำความเข้าใจความหมายของชีวิตและโลกผ่านการ

วิเคราะห์และการอภิปรายแนวคิดที่สำคัญต่าง ๆ โดยการใช้เหตุผลและหลักการวิจารณ์ (Viney & Tangenberg, 2019)

กล่าวโดยสรุป ปรัชญา หมายถึง ความรู้และความจริง, วิชาที่ว่าด้วยหลักความรู้และความจริง, ความรักในปัญญา, ความรักในความรู้ การศึกษา ปรัชญาก็คือการศึกษาเกี่ยวกับความรู้และความจริง ซึ่งเป็นการศึกษาปัญหาพื้นฐานและทั่วไปเกี่ยวกับธรรมชาติของการดำรงอยู่ ความรู้ เหตุผล คุณค่า จิตใจ ภาษา และอื่น ๆ

จากความหมายของปรัชญา อาจกล่าวได้ว่าปรัชญาไม่มีคำตอบตายตัว แต่เป็นการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ และความจริง ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ ตีความ โต้แย้งอย่างมีเหตุผล

1.2.2 เป้าหมายของปรัชญา

(1) **พัฒนาความคิดวิเคราะห์:** ฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น

(2) **แสวงหาความรู้:** ค้นหาความรู้และความจริงเกี่ยวกับโลก ชีวิต และจักรวาล

(3) **เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์:** ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม

(4) **พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม:** ค้นคว้าหลักเกณฑ์และแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม

(5) **แก้ปัญหา:** หาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล สังคม และโลก

1.2.3 สาขาหลักของปรัชญา

นักปรัชญานิยมแบ่งสาขาของปรัชญาออกไปแตกต่างกัน ตามแต่มุมมองของแต่ละคน แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมจะพบว่า ปรัชญาแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ (Grayling, 2023)

(1) **ปรัชญาบริสุทธิ์ (Pure Philosophy):** ปรัชญาที่เป็นทฤษฎีล้วน มี 3 สาขา คือ อภิปรัชญา, ญาณวิทยา และตรรกศาสตร์

(2) **ปรัชญาประยุกต์ (Applied Philosophy):** ปรัชญาที่สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ จริยศาสตร์, สุนทรียศาสตร์, ปรัชญาศาสนา, ปรัชญาการเมือง, ปรัชญาสังคม เป็นต้น

ส่วนนักวิชาการทั่ว ๆ ไป ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นิยมแบ่งปรัชญาออกเป็นสาขาต่าง ๆ ดังนี้

1. *อภิปรัชญา (Metaphysics)*: ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นจริงในระดับที่ลึกซึ้งที่สุด เป็นการตั้งคำถามและพยายามหาคำตอบเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เราพบเจอในชีวิตประจำวัน

2. *ญาณวิทยา (Epistemology or Theory of Knowledge)*: ศึกษาธรรมชาติของความรู้ ความเชื่อ และประสบการณ์

3. *คุณวิทยา (Axiology)*: ศึกษาเรื่องของคุณค่าหรืออุดมคติ มีสาขาย่อย 3 สาขา ดังนี้

3.1 *ตรรกวิทยา (Logic)*: ศึกษาหลักเกณฑ์ของการให้เหตุผล เพื่อสร้างข้อสรุปจากความจริง

3.2 *จริยศาสตร์ (Ethics)*: ศึกษาคุณค่าทางศีลธรรม หลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ และการกระทำที่ดี

3.3 *สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics)*: ศึกษาธรรมชาติของความงาม ศิลปะ และประสบการณ์ทางสุนทรียศาสตร์

1.2.4 ความสำคัญของปรัชญา

ปรัชญามีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ดังนี้

(1) *ช่วยให้เราเข้าใจโลกและชีวิต*: ปรัชญาช่วยให้เราเข้าใจธรรมชาติของการดำรงอยู่ ความรู้ ความจริง คุณค่า และความสัมพันธ์ของมนุษย์กับโลก

(2) *พัฒนาการคิดวิเคราะห์*: ปรัชญาฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น

(3) *ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล*: ปรัชญาช่วยให้เราตัดสินใจอย่างมีเหตุผล คำนึงถึงผลลัพธ์ และรับผิดชอบต่อผลของการกระทำ

(4) *พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม*: ปรัชญาช่วยให้เราค้นคว้าหลักเกณฑ์และแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม

(5) *เตรียมพร้อมรับมือกับความท้าทาย*: ปรัชญาช่วยให้เราเตรียมพร้อมสำหรับการรับมือกับปัญหา ความท้าทาย และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชีวิต

1.2.5 ตัวอย่างนักปรัชญาที่มีชื่อเสียง

(1) โซกราตีส (Socrates)

โซกราตีส (Socrates) เป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณ มีประวัติและผลงานด้านการผู้วางรากฐานให้กับปรัชญาตะวันตก ดังนี้

ประวัติ: โซกราตีสเป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณที่ไม่มีผลงานเขียนเป็นของตนเอง แต่แนวคิดของเขาถูกบันทึกไว้ผ่านบทสนทนาในงานเขียนของเพลโตผู้เป็นศิษย์คนสำคัญของเขา โซกราตีสมีชื่อเสียงจากวิธีการสอนแบบซักถาม (Socratic method) ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง

ผลงาน: แม้จะไม่มีผลงานเขียนโดยตรง แต่แนวคิดของโซกราตีสเกี่ยวกับความรู้ ความดี และความจริง มีอิทธิพลต่อนักคิดในยุคต่อมาอย่างมาก โดยเฉพาะแนวคิดที่ว่า "รู้จักตนเอง" (Know thyself) ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของปรัชญาตะวันตก

(2) เพลโต (Plato)

เพลโต (Plato) ศิษย์ของโซกราตีส เป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณ มีประวัติและผลงาน ดังนี้

ประวัติ: เพลโตเป็นศิษย์ของโซกราตีสและเป็นหนึ่งในนักปรัชญาที่มีอิทธิพลที่สุดในประวัติศาสตร์

ผลงาน: เขาได้เป็นผู้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาแห่งแรกของโลก คือ **อะคาเดมี (Academy)** ที่กรุงเอเธนส์ โดยเป็นสถาบันการศึกษาที่มีการจัดระบบการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม เน้นสอนปรัชญาเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดของเพลโตเกี่ยวกับ **โลกอุดมคติและความรู้ที่แท้จริง** และเน้นบ่มเพาะนักคิด นักปรัชญา และนักวิชาการรุ่นใหม่ ๆ ซึ่งต่อมาได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้และวัฒนธรรมของโลก แนวคิดสำคัญของเพลโต ได้แก่ **ทฤษฎีโลกอุดมคติ (Theory of Forms)** ที่ได้กล่าวว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เราเห็นในโลกปัจจุบันเป็นเพียงเงาของสิ่งที่สมบูรณ์แบบในโลกอุดมคติ

(3) อริสโตเติล (Aristotle)

อริสโตเติล (Aristotle) ศิษย์ของเพลโต เป็นนักปรัชญาชาวกรีกโบราณ มีประวัติและผลงาน ดังนี้

ประวัติ: อริสโตเติลเป็นศิษย์ของเพลโต และต่อมาได้เป็นครูสอนให้กับอเล็กซานเดอร์มหาราช อริสโตเติลเป็นนักปรัชญาที่มีความรอบรู้ในหลากหลายสาขาวิชา ทั้งปรัชญา วิทยาศาสตร์ และตรรกวิทยา

ผลงาน: อริสโตเติลเป็นผู้ก่อตั้ง**สำนักไลเซียม (Lyceum)** ซึ่งเป็นสถานที่เดินเล่นและการเรียนรู้เกี่ยวกับปรัชญา วิทยาศาสตร์ และสาขาวิชาอื่น ๆ เป็นศูนย์กลางการวิจัย ศึกษาค้นคว้า และแลกเปลี่ยนความรู้ และเป็นสถานที่ศึกษาหลากหลายสาขา ไม่ว่าจะเป็นปรัชญา วิทยาศาสตร์ ชีววิทยา ตรรกศาสตร์ และการเมือง แนวคิดของเขาเกี่ยวกับจิตวิญญาณและการเมืองยังคงมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน

(4) เรอเน เดส์การตส์ (René Descartes)

เรอเน เดส์การตส์ (René Descartes) เป็นนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ผู้ริเริ่มปรัชญาสมัยใหม่ มีประวัติและผลงาน ดังนี้

ประวัติ: เดส์การตส์เป็นนักปรัชญาและนักคณิตศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ผู้มีชื่อเสียงจากวลีที่ว่า "**ฉันคิด ดังนั้นฉันจึงมีอยู่**" (I think, therefore I am)

ผลงาน: เดส์การตส์พยายามสร้างระบบความรู้ใหม่โดยเริ่มจากการตั้งข้อสงสัยในทุกสิ่ง และเชื่อว่าความรู้ที่แท้จริงต้องมาจากเหตุผล แนวคิดของเขาเป็นจุดเริ่มต้นของปรัชญาแบบเหตุผลนิยม (Rationalism)

(5) อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant)

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) นักปรัชญาชาวเยอรมัน มีประวัติและผลงานสำคัญด้านจริยธรรม ญาณวิทยา และอภิปรัชญา ดังนี้

ประวัติ: คานท์เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน ผู้มีชื่อเสียงจากการพยายามประสานระหว่างเหตุผลนิยมและประสบการณ์นิยม

ผลงาน: คานท์ได้เสนอแนวคิดเรื่อง**ประเพณีนิยม (Categorical Imperative)** คือหลักการทางศีลธรรมที่ถือว่าเป็นข้อบังคับทางจริยธรรมที่ไม่ขึ้นกับเงื่อนไขหรือผลลัพธ์ใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ นั่นคือไม่ควรกระทำการสิ่งใด ๆ ที่เราจะไม่ยอมรับหากทุกคนทำตาม ตัวอย่างเช่น หากการโกหกเป็นสิ่งที่ผิดตามหลักการประเพณีนิยม เราจะต้องละเว้นจากการโกหก แม้ว่าการโกหกอาจจะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในสถานการณ์เฉพาะ

(6) จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill)

จอห์น สจวร์ต มิลล์ (John Stuart Mill) นักปรัชญาชาวอังกฤษ มีประวัติและผลงานสำคัญด้านจริยธรรม และปรัชญาการเมือง ดังนี้

ประวัติ: มิลล์เป็นนักปรัชญาชาวอังกฤษ ผู้เป็นทั้งนักเศรษฐศาสตร์ นักการเมือง และนักปฏิรูปสังคม

ผลงาน: มิลล์เป็นผู้มีผลงานด้านสนับสนุนหลักการอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งเชื่อว่าการกระทำใดก็ตามที่นำมาซึ่งความสุขสูงสุดให้กับคนส่วนใหญ่มากที่สุด คือการกระทำที่ถูกต้อง

1.2.6 ปรัชญาที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1.2.6.1 ปรัชญาการศึกษา

ปรัชญาการศึกษาเป็นเหมือนเข็มทิศที่ชี้ทางในการจัดการศึกษา ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจถึงเป้าหมายและวิธีการในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ หน้าที่ และบทบาทของการศึกษา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้เรียน และสังคม

ปรัชญาการศึกษาไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาสาขาหลักใดสาขาหนึ่งโดยเฉพาะ หากแต่เป็นศาสตร์ระหว่างสาขา (Interdisciplinary Field) ที่ผสมผสานแนวคิด หลักการ และวิธีการจากสาขาวิชาต่าง ๆ

ปรัชญาการศึกษา นำแนวคิด หลักการ และวิธีการจากสาขาวิชาต่าง ๆ มาวิเคราะห์ ตีความ อธิบาย และประเมินปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) **จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา:** การศึกษาควรมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร? ผู้เรียนควรเรียนรู้อะไร?

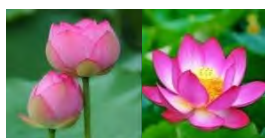
(2) **หลักสูตรและเนื้อหาการเรียนการสอน:** หลักสูตรควรมีเนื้อหาอย่างไร? ควรสอนอะไรบ้าง?

(3) **วิธีการสอนและการเรียนรู้:** ครูควรใช้วิธีการสอนแบบไหน? ผู้เรียนควรเรียนรู้ด้วยวิธีไหน?

(4) **การวัดผลและประเมินผล:** ครูควรใช้วิธีวัดผลและประเมินผลผู้เรียนอย่างไร? อะไรคือตัวชี้วัดความสำเร็จของการศึกษา?

(5) **จริยธรรมทางการศึกษา:** ครูควรมีจริยธรรมอย่างไร? ผู้เรียนควรมีจริยธรรมอย่างไร?

(6) **ปัญหาทางการศึกษา:** ปัญหาอะไรบ้างที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา? ควรแก้ไขอย่างไร?

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาการศึกษา

ตัวอย่างการนำปรัชญาการศึกษาแบบต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มีดังนี้

1. แบบมนุษยนิยม (Humanism)

เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: ให้ความสำคัญกับความรู้สึก ความต้องการ และศักยภาพของแต่ละบุคคล

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

- (1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้แสดงออก และสำรวจความสนใจของตนเอง
- (2) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่อบอุ่น เป็นกันเอง และปลอดภัย เพื่อให้ผู้เรียนกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น
- (3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง เช่น การทัศนศึกษา การทำโครงการ

2. แบบพัฒนาการนิยม (Progressivism)

เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์: เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการกระทำและการแก้ปัญหา

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

- (1) การจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ (Project-based learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง
- (2) การใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อกระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้ของผู้เรียน
- (3) การสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อฝึกทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3. แบบสารัตถนิยม (Essentialism)

เน้นการถ่ายทอดความรู้พื้นฐาน: เชื่อว่ามีองค์ความรู้ที่สำคัญซึ่งทุกคนควรได้รับ

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

- (1) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาสาระวิชาหลัก เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย
- (2) การใช้ตำราเรียนและสื่อการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐาน
- (3) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยเน้นที่ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา

4. แบบนิรันดร์นิยม (Perennialism)

เน้นคลาสสิกและหลักการสากล: เชื่อว่าความรู้ที่เป็นสากลและคลาสสิกมีความสำคัญ

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้

- (1) การสอนวรรณคดี คณิตศาสตร์ และปรัชญาคลาสสิก
- (2) การเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ
- (3) การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

นอกจากนี้ ปรัชญาการศึกษาอื่น ๆ เช่น พุทธปรัชญาการศึกษา หรือปรัชญาการศึกษาแบบสร้างสรรค์ ก็สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม การพิจารณาเลือกใช้ปรัชญาการศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ด้าน ดังนี้

- (1) **บริบท:** สถานศึกษา ขนาดชั้นเรียน และประเภทของผู้เรียน
- (2) **เป้าหมาย:** ต้องการพัฒนาผู้เรียนในด้านใด
- (3) **ทรัพยากร:** มีครู ผู้เรียน และสื่อการเรียนรู้เพียงพอหรือไม่

กล่าวโดยสรุป ปรัชญาการศึกษาเป็นศาสตร์ที่กว้างขวาง ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มุ่งเน้นการค้นหาคำความรู้ ความเข้าใจ และความจริง เกี่ยวกับการศึกษา ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ โต้แย้ง อย่างมีเหตุผล การนำปรัชญาการศึกษาไปประยุกต์ใช้จะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเติบโตเป็นคนดี มีความรู้ และมีความสุข